

Kraków, 30.07.2026

Prof. dr hab. Adam Fałowski

Uniwersytet Jagielloński

Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego

dr Agaty Piaseckiej

w postępowaniu o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego

Dr Agata Piasecka pracuje aktualnie w Zakładzie Przekładu i Lingwistyki (dawniej Katedra Językoznawstwa) Instytutu Studiów Wschodnioeuropejskich (dawniej Instytut Rusycystyki) Uniwersytetu Łódzkiego na stanowisku adiunkta. W latach 2001-2005 pracowała na stanowisku asystenta w Zakładzie Językoznawstwa Instytutu Rusycystyki tegoż uniwersytetu. Sporadycznie zatrudniała się w innych placówkach dydaktycznych, w l. 2002-2003 jako lektor w Wojewódzkim Ośrodku Kształcenia Zawodowego i Języków Obcych „Wiedza” w Łodzi, a w l. 2007-2008 jako starszy wykładowca w PWSZ w Płocku.

Dr Agata Piasecka uzyskała tytuł magistra filologii rosyjskiej w 2000 r. na podstawie pracy magisterskiej pt. „Мир пьяницы. Семантико-грамматический анализ русских анекдотов о любителях алкоголя”, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Bajora. W 2005 r. obroniła doktorat na Wydziale Filologicznym UŁ. Temat rozprawy doktorskiej: „Studium lingwistyczne i kulturologiczne rosyjskich frazeologizmów z komponentami сердце і душа (promotor: prof. dr hab. Jarosław Wierzbński; recenzenci: prof. dr hab. Bożena Ostromęcka-Frączak, prof. dr hab. Stanisław Kochman). Już chociażby wymienione dane wskazują na to, że frazeologia wysunęła się zdecydowanie na pierwszy plan w działalności naukowej Habilitantki. Dorobek dr A. Piaseckiej liczy 57 artykułów naukowych i rozdziałów w monografiach wieloautorskich publikowanych nie tylko w Polsce (40), ale też w Bułgarii (3), Niemczech (1), Rosji (8), Serbii (1), Ukrainie (4), a także 3 monografie, począwszy od skróconej wersji doktoratu (Łódź 2013), poprzez rozprawę „Językowe portrety zwierząt hodowlanych w przestrzeni semantyczno-kulturowej polszczyzny i ruszczyzny (na materiale frazeologii), Łódź 2018, która początkowo była zgłoszona jako habilitacja, ale

później wycofana (skądinąd bardzo słusznie!), skończywszy na monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe w aktualnej procedurze habilitacyjnej. Te trzy wymienione pozycje świetnie pokazują kolejne fazy rozwoju naukowego Habilitantki: „od analizy frazeologicznej z wybranym komponentem, przez rekonstrukcję językowych wizerunków zwierząt, po syntetyczne ujęcie antropocentryzmu jako mechanizmu organizującego relacje człowieka ze światem fauny” (cytat z autoreferatu).

Dr A. Piasecka jest też autorką dwóch książek o charakterze dydaktyczno-naukowym: „Zarys frazeologii współczesnego języka rosyjskiego (ujęcie funkcjonalno-teoretyczne)” (Łódź 2021) i „Wybrane zagadnienia z frazeologii rosyjskiej wraz ze słownikiem rosyjskich jednostek stałych” (Łódź 2022) oraz współautorką „Polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego” (Łódź 2016). Napisała także skrypt pt. „Rosyjska frazeologia i frazeografia” (Łódź 2016). Dała się również poznać jako redaktorka prac naukowych (zredagowała 11 prac zbiorowych, w tym dwie monografie wieloautorskie i 9 numerów czasopisma naukowego).

2. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się w aktualnym postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Takim osiągnięciem jest monografia pt. „Człowiek w relacji ze zwierzętami hodowanymi: lingwistyczne studium antropocentryzmu (na podstawie polskich i rosyjskich frazeologizmów animalistycznych)” Łódź 2025. Składa się ona z 8 podstawowych rozdziałów i liczy 258 stron. Już pierwszy rzut oka na spis treści pokazuje, że omawiana praca posiada wszystkie cechy pozwalające uznać ją za rozprawę naukową o charakterze monograficznym. Nie jest moim celem szczegółowe streszczanie zawartości każdego z ośmiu rozdziałów (książkę przeczytałem bardzo starannie od początku do końca), chciałbym jedynie zwrócić uwagę na te jej aspekty, które decydują o tym, że jest to dzieło bardzo poważne, nowatorskie pod względem teoretyczno-metodologicznym, wnoszące dużo nowych propozycji do badań frazeologii polskiej i rosyjskiej, zasługujące na wysoką ocenę.

Rozdział 1. Uwagi wstępne. Zawarto tu rozważania o roli zwierząt w codziennym życiu człowieka i ich znaczeniu w ludzkiej kulturze i religii (wierzeniach). Autorka jest przekonana co do tego, że badanie frazeologii animalistycznej (dalej: FA) ma głęboki sens zarówno dla językoznawstwa jak też dla humanistyki w ogóle. Pokazując sposób postrzegania świata zwierzęcego (chodzi w tym konkretnym przypadku o zwierzęta hodowlane: konie, bydło, trzoda chlewna, owce, kozy) przez człowieka, rekonstruuje tym samym obraz człowieka w przestrzeni językowej, przybliża nam jego wizję świata zwierzęcego. Do tego celu służy

analiza polskich i rosyjskich frazeologizmów z komponentem zoonimicznym w liczbie 1164 frazemów (460 polskich i 704 rosyjskich).

Rozdział 2. Charakterystyka terminu FRAZEOLOGIA ANIMALISTYCZNA i jego zakres przyjęty w monografii. Autorka przyjęła tu (i słusznie!) szerokie rozumienie frazeologii za znakomitym znawcą polskiej frazeologii i frazematyki W. Chlebdą. Uzasadnia to w sposób przekonujący. Gdy chodzi o stronę teoretyczną i metodologiczną rozprawy dokonuje Ona zawsze dobrych wyborów i powołuje się na poglądy najwybitniejszych autorytetów (zwłaszcza polskich) w wymienionej dziedzinie językoznawstwa.

Rozdział 3. Ogólna charakterystyka polskiej i rosyjskiej FA. Autorka trafnie dostrzega poważną rolę FA w konstruowaniu językowego obrazu świata (JOŚ) poprzez mechanizmy metaforyzacji i aksjologizacji. Píše Ona: „Analiza zjawisk z perspektywy ich roli w życiu człowieka tworzy specyficzny antropocentryczny obraz świata, w którym przeważa negatywne postrzeganie sfery zwierzęcej” (s. 26).

Rozdział 4. Przegląd stanu badań językoznawczych nad frazeologią animalistyczną.

Habilitantka omawia literaturę przedmiotu w trzech grupach publikacji: a) czasopiśmiennictwo, b) monografie wieloautorskie, c) monografie autorskie. Frazeologia (zwłaszcza animalistyczna) posiada ogromną liczbę opracowań. Autorka panuje nad tym ogromem prac i porządkuje je według poruszanych zagadnień. Wskazuje na różnorodne aspekty tych badań: warstwę semantyczną FA, problemy przekładowe związane z FA, walory pragmatyczne, związki z kulturą, nastawienie antropocentryczne. Specjalną uwagę poświęcono tu badaniom językowym z antropocentryzmem w tle, omawiając stan i perspektywy badawcze w tym zakresie. W tym rozdziale Habilitantka szczegółowo przedstawia różnicę w podejściu do przedmiotu badań między poprzednią wersją rozprawy, która początkowo miała być podstawą habilitacji (z 2018 r.) pt. „Językowe portrety zwierząt hodowlanych w przestrzeni semantyczno-kulturowej polszczyzny i ruszczyzny (na materiale frazeologii)” a jej aktualną postać (z r. 2025) przedstawioną do oceny. W pracy z 2018 r. antropocentryzm pełnił jedynie funkcję pomocniczą i nie determinował jej struktury badawczej ani układu treści. W wersji aktualnej „w centrum uwagi znajduje się językowy obraz człowieka oraz sposoby przejawiania się antropocentryzmu w polskich i rosyjskich frazeologizmach z komponentem zoonimicznym. O ile część materiału źródłowego pozostaje zbieżna, to nowe są pytania badawcze, struktura analizy, założenia teoretyczne oraz przyjęta metodologia. Szczególny nacisk położono na klasyfikację frazeologizmów według sposobów

manifestowania się antropocentryzmu, a także na próbę rekonstrukcji postaw kulturowych i społecznych w językowej konceptualizacji zwierząt” (s. 40). Zagadnienie antropocentryzmu we frazeologii podejmowano dotąd sporadycznie, brak tu opracowania syntetycznego. Brak też było dotąd schematu interpretacyjnego, pozwalającego nakreślić wizerunek człowieka w jego relacjach ze światem zwierzęcym. Rozprawa dr A. Piaseckiej zapełnia wszystkie te luki, co świadczy o jej nowatorstwie i oryginalności w wymiarze teoretyczno-metodologicznym, stanowiąc tym samym poważny wkład do nauki o języku.

Rozdział 5. Główne założenia metodologiczne. Omówiono kwestie modeli antropocentrycznych, motywacji semantyczno-kulturowej, przestrzeni językowej, stereotypów, kognitywnego tła analiz, panchronicznej metody opisu. Specjalna uwagę Autorka poświęca zagadnieniu konotacji i jej pojmowaniu (nawiązuje tu rozsądnie do stanowiska innego autorytetu wysokiej miary – Jerzego Bartmińskiego) oraz koncentruje się na kwestiach związanych z problematyką FA jako źródła konotacji oraz zróżnicowania konotacji w FA. Konotacja stanowi podstawę metodologiczną analizy materiału frazeologicznego, pozwala na połączenie opisu semantycznego z refleksją nad aksjologią i kulturowym znaczeniem badanych jednostek. Okazuje się, że FA stanowi niezwykle skuteczne narzędzie rekonstrukcji antropocentrycznych modeli konceptualizacji rzeczywistości.

Rozdział 6. Antropocentryzm. Habilitantka porusza kwestie dotyczące miejsca antropocentryzmu w badaniach językoznawczych, stosunku antropocentryzmu do JOŚ (definicję JOŚ przyjęto - jakżeby inaczej – za J. Bartmińskim, chociaż pojawiają się tu też nazwiska wysokiej klasy specjalistów: A. Wierzbicka, R. Grzegorzczkova, J. Apresjan, A. Pajdzińska), antropocentrycznej podstawy językowego obrazowania fauny, szowinizmu gatunkowego i drabinie bytów w kontekście polskiej i rosyjskiej FA.

Rozdział 7. Modele antropocentryczne w polskiej i rosyjskiej FA.

Na ten rozdział chciałbym zwrócić szczególną uwagę. Jak pisze Habilitantka w Autoreferacie: „Modele antropocentryczne stanowią propozycje uporządkowania i konceptualizacji mechanizmów interpretacyjnych, za pomocą których FA uczestniczy w konstruowaniu językowego obrazu człowieka. Modele te pokazują, że zwierzęta nie są w języku celem opisu samym w sobie, lecz funkcjonują jako narzędzie pośredniego, metaforycznego i aksjologicznego opisu człowieka”. Należy stwierdzić, że stworzenie i zastosowanie sześciu modeli antropocentrycznych (praktyczny, perceptywny, fizyczny, dynamiczny, umysłowy,

charakterologiczny, wraz opozycjami wewnątrz nich) to z perspektywy metodologicznej strzał w dziesiątkę, powstał bowiem bardzo ścisły, spójny i wielopoziomowy schemat analizy FA, który skupia w sobie elementy semantyki kognitywnej, analizę konotacyjną, koncepcje JOŚ, a także analizę stereotypów językowych uwarunkowanych kulturowo. Ten niezwykle skuteczny sposób uporządkowania analizowanego materiału frazeologicznego zaproponowany przez Habilitantkę to nowatorstwo najczystszej wody i stanowi istotny wkład do badań frazeologii nie tylko w wymiarze polskim, czy szerzej słowiańskim, ale też ogólnosiwiatowym.

Analiza materiału frazeologicznego obejmuje także – zgodnie z deklaracjami Autorki – wymiar konfrontacyjny (polsko-rosyjski) pozwalający uchwycić wspólne schematy konceptualne specyficzne kulturowo sposoby profilowania znaczeń, a także asymetrię wartościowania tych samych zoonimów. W pracy nie znajduję wszakże żadnego osobnego fragmentu (np. w *Uwagach końcowych*), które byłyby czymś w rodzaju posumowania wyników tych zabiegów o charakterze konfrontatywnym, zwłaszcza kontrastywnym. Można się spodziewać, że materiał polski i rosyjski wykazuje niewiele rozbieżności, ale co innego podejrzewać, a co innego przeczytać o tym *expressis verbis*.

Rozdział 8. Uwagi końcowe.

Standardowe podsumowanie wyników badań zakończono interesującymi ujęciami w pięciu punktach, które wskazują na różne aspekty językowego konstruowania pozycji człowieka wobec zwierząt: 1. człowiek – twórca hierarchii wartości w JOŚ (antropocentryczny obraz świata, w którym człowiek rządzi i który kontroluje); 2. człowiek – istota definiująca własną tożsamość przez pryzmat językowych obrazów zwierząt; 3. człowiek – autor językowych symboli i stereotypów o faunie; 4. człowiek – językowy architekt własnej wyższości, uwikłany w swoje ograniczenia; 5. człowiek – egocentryczny użytkownik inwentarza.

Generalnie monografia spełnia warunki rozprawy habilitacyjnej. Szczególnie wartościowa jest strona teoretyczno-metodologiczna, a na najwyższe wyróżnienie zasługuje z pewnością autorski sześciomodelowy schemat klasyfikacyjny FA, oparty na przesłankach użytkowych, perceptywnych i aksjologicznych. Pod tym względem rozprawa dr A. Piaseckiej stanowi niewątpliwie nową jakość w badaniach frazeologii.

3. Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Gdy chodzi o pozostały dorobek naukowy dr A. Piaseckiej, to wyróżniłbym zdecydowanie

jej liczne studia teoretyczne związane z frazeologią. Poruszono w nich bowiem bardzo ważne zagadnienia o charakterze definicyjnym i metodologicznym. Jak podkreśla Autorka w autoreferacie nie polegają one bynajmniej na przedstawieniu i omówieniu istniejących stanowisk, lecz na ich uporządkowaniu i funkcjonalnej reinterpretacji, gdy chodzi o zakres frazeologii, warianty i synonimy frazeologiczne, stosunek do przysłów i porzekadeł, kryteria i typologia wariantów, nauczanie frazeologii i in. Obok wymienionych już wcześniej dwóch publikacji książkowych z l. 2021 i 2022 i licznych artykułów należy tu wymienić jako swego rodzaju praktyczne zastosowanie autorskich rozwiązań teoretycznych dr A. Piaseckiej, zwłaszcza dotyczących się ekwiwalencji i motywacji semantycznej frazeologizmów. Mam tu na uwadze wydany we współautorstwie „Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny” (Łódź 2016), zawierający 1200 par odpowiadających sobie frazeologizmów dwóch blisko spokrewnionych języków słowiańskich. Wymienione przeze mnie studia frazeologiczne sprawiają, że możemy prześledzić dynamiczny i oryginalny rozwój naukowy Habilitantki w dziedzinie frazeologii i, jak to się stało, że aktualnie należy do czołówki krajowej (i nie tylko krajowej) w tej tyle pięknej, co niełatwej dyscyplinie językoznawstwa.

4. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę

Lista różnego rodzaju funkcji i zadań specjalnych jest imponująca. Nie sposób je tu wszystkie wymieniać. Oczywiście, przeważają, jak to zwykle bywa, standardowe obowiązki przydzielane przez przełożonych i radę naukową jednostki. Ale kilka osiągnięć wymaga specjalnego podkreślenia, bowiem wskazują one na to, że Habilitantka robiła wiele ponad to, co musiała robić. Nie musiała zapewne wydawać aż dwóch książek o charakterze teoretyczno-praktycznym oraz jednego skryptu („Rosyjska frazeologia i frazeografia”), a nade wszystko opracowywać pomocy leksykograficznej w postaci polsko-ukraińskiego słownika frazeologicznego. Czyniła to głównie po to, by zasilić skromną bibliotekę studiów ukrainistycznych, które na początku nowego tysiąclecia pojawiły się przy rusycystyce w Instytucie Rusycystyki UŁ. Dr A. Piasecka pełniła i pełni wiele odpowiedzialnych funkcji w Instytucie. W latach 2013-2017 była zastępcą dyrektora Instytutu Rusycystki. Jest to funkcja nielubiana i bardzo odpowiedzialna, niestety, zazwyczaj spychana na barki pracowników niesamodzielnych, co bardzo spowalnia ich rozwój naukowy. Podobnie rzecz ma się z promotorstwem prac licencjackich. Habilitantka wypromowała 52 licencjatów, recenzowała 40 prac licencjackich i 48 prac magisterskich. Z obowiązków popularyzowania nauki wymienilibym wykłady dla młodzieży szkół średnich.

5. Konkluzja

Podsumowując wszystkie powyższe wywody, stwierdzam z pełnym przekonaniem, że dr Agata Piasecka spełnia wymagania konieczne do uzyskania habilitacji, wskazane w Ustawie z 20 lipca 2018 r., rozdz. 3, art. 219, ustęp 1, punkty 1-3 (monografia naukowa, cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej – ma na swoim koncie dwa projekty naukowe realizowane z Uniwersytetem w Szumen (Bułgaria), a także wspólne inicjatywy badawcze z uczelniami rosyjskimi (Moskwa, Samara). Jestem przekonany, że zarówno jej najnowsza monografia, jak i pozostały dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora wnoszą znaczący wkład w rozwój językoznawstwa polskiego, a także słowiańskiego w zakresie studiów frazeologicznych. Habilitantka wykazuje się ponadto istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej instytucji naukowej. Bogata i wielowymiarowa działalność dydaktyczna i organizacyjna Habilitantki pokazuje, że jest Ona już w pełni ukształtowanym samodzielnym pracownikiem naukowo-dydaktycznym i, że jest w stanie wykonywać wszelkie nałożone na nią obowiązki w tym zakresie (zresztą w dużym stopniu już je z powodzeniem wykonuje). Z całym przekonaniem wnioskuję zatem o nadanie dr A. Piaseckiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Prof. dr hab. Adam Fałowski